

1. Μορφές - είδη - λειτουργίες επιχειρήσεων

1.1. Ορισμός επιχείρησης - οικονομικού οργανισμού

Πολλοί ερευνητές και συγγραφείς έχουν κατά καιρούς προσπαθήσει, χιορίς να το πετύχουν όμως, να δώσουν έναν εννοιολογικό ορισμό που να καλύπτει πλήρως τον όρο «επιχείρηση». Ο λόγος είναι απλός: Η επιχείρηση σαν όρος και ιδέα είναι από μόνη της πολύπλοκη. Γίνεται δε περισσότερο δύσκολο να δοθεί ένας εννοιολογικός ορισμός της επιχείρησης, από το γεγονός ότι ο τρόπος προσέγγισης του όρου «επιχείρηση» από κάθε ερευνητή και συγγραφέα είναι διαφορετικός. Έτσι, για παράδειγμα, υπάρχουν ερευνητές και συγγραφείς που βλέπουν την επιχείρηση ως οικονομικό οργανισμό, άλλοι ως κοινωνικό οργανισμό, άλλοι τέλος ως ανοικτό οικονομικό σύστημα του γενικότερου οικονομικού συστήματος.

Όλες οι παραπάνω προσεγγίσεις σχετικά με την επιχείρηση εμπίπτουν στην σφαίρα της επιστήμης της Οργάνωσης και Διοίκησης. Χωρίς να σημαίνει απόρριψη των προσεγγίσεων που αναφέρθηκαν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι όπου γίνεται αναφορά στον όρο «επιχείρηση» εδώ, θα εννοείται ως οικονομικός οργανισμός. Αυτή η άποψη προτιμήθηκε, επειδή υπάρχει κοινή παραδοχή όσων ασχολούνται με την επιχείρηση πως οι σκοποί που επιδιώκει η επιχείρηση, είναι κατά κύριο λόγο σκοποί οικονομικοί.

Έτσι, με βάση αυτή την άποψη: Επιχείρηση είναι ένας οικονομικός οργανισμός, στα πλαίσια του οποίου συνδυάζονται συστηματικά οι συντελεστές της παραγωγής (βάση της οικονομικής αρχής) με σκοπό το κέρδος δια μέσου παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών που ικανοποιούν ανθρώπινες ανάγκες.

Ο όρος λοιπόν επιχείρηση έχει όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του οικονομικού οργανισμού γενικώς. Επικράτησε όμως να χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να υποδηλώσουμε την ύπαρξη του κέρδους, το οποίο συνήθως περιέρχεται στα χέρια του ιδρυτή ή των ιδρυτών ως αμοιβή για το ρίσκο που αναλαμβάνουν, να παράγουν αγαθά ή υπηρεσίες. Στην επιχείρηση διακρίνουμε τα δύο κυρίαρχα στοιχεία τον κίνδυνο ή ρίσκο από τη μια και το κέρδος ως ισοστάθμισμα του ρίσκου από την άλλη.

Όπως προκύπτει λοιπόν από τον παραπάνω ορισμό τα χαρακτηριστικά στοιχεία κάθε «οικονομικού οργανισμού-επιχείρησης» είναι:

- οι συντελεστές της παραγωγής (κεφάλαιο, φύση, εργασία, επιχειρηματικότητα)
- ο ορθολογικός συνδυασμός των συντελεστών αυτών βάσει της οικονομικής αρχής και
- ο επιδιωκόμενος σκοπός (το κέρδος) που επιτυγχάνεται με την παραγωγή υλικών αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών, απαιτήτων για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών.

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι η οικονομική αρχή, που διέπει κάθε οικονομική δραστηριότητα, είναι ένα καθολικό ψυχολογικό φαινόμενο με βιολογική υπόσταση και ενυπάρχει υποσυνείδητα σε όλες τις ανθρώπινες ενέργειες.

Εκδηλώνεται δε με δύο τρόπους:

- με την επιδίωξη ενός καθορισμένου οικονομικού αποτελέσματος με την μικρότερη δυνατή δαπάνη ή
- με την επιδίωξη ενός μεγαλύτερου δυνατού οικονομικού αποτελέσματος με καθορισμένη δαπάνη.

Στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για ελαχιστοποίηση της δαπάνης με καθορισμένο οικονομικό αποτέλεσμα, ενώ στην δεύτερη περίπτωση πρόκειται για μεγιστοποίηση του οικονομικού αποτελέσματος με καθορισμένη δαπάνη. Και οι δύο περιπτώσεις συνθέτουν την αριστοποίηση, η οποία χαρακτηρίζει την οικονομική αρχή, που διέπει αποφασιστικά κάθε οικονομική δραστηριότητα.

1.2. Μορφές επιχειρήσεων βάσει κριτηρίων διάκρισης

Από την κατηγορία και το είδος μιας επιχείρησης θα εξαρτηθεί η μορφή της οργάνωσης και ο τύπος της διοίκησης που θα εφαρμοσθεί. Έτσι, η αναφορά στις διάφορες κατηγορίες επιχειρήσεων που υπάρχουν αποτελεί μια αναγκαιότητα για την επιστήμη της Οικονομικής των Επιχειρήσεων. Ο παρακάτω πίνακας παραθέτει τις κυριότερες διακρίσεις των επιχ/σεων με βάση διάφορα κριτήρια, όπως, οικονομικά, νομικά, οργανωτικά, κλπ.

Πίνακας 1. Διάκριση επιχειρήσεων βάσει διαφόρων κριτηρίων

Αναλόγως	Διακρίσεις
Νομικής μορφής:	Ατομική, Ομόρρυθμη Εταιρία (Ο.Ε.), Ετερόρρυθμη Εταιρία (Ε.Ε.), Ανώνυμη Εταιρία (Α.Ε.), Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία (Ι.Κ.Ε.). Συνεταιρισμοί, κλπ.
Σκοπού:	Κερδοσκοπική, Μη κερδοσκοπική
Μεγέθους:	Μικρή, Μεσαία, Μεγάλη
Φορέα εκμετάλλευσης:	Κρατική / Δημόσια, Ημιδημόσια / Σύμπραξη Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), Ιδιωτική
Τομέα της οικονομίας:	Πρωτογενής, Δευτερογενής, Τριτογενής
Κλάδου δραστηριότητας:	Βιομηχανική, Εμπορική, Βιοτεχνική, Κτηνοτροφική, Αλιευτική, Παροχής Υπηρεσιών, Τραπεζική, Τουριστική, κλπ.
Σύνθεσης παραγωγικών συντελεστών:	Κεφαλαιουχική, εντάσεως εργασίας, εντάσεων α' υλών, κλπ.
Γεωγραφικής εξάπλωσης:	Τοπική, Εθνική, Πολυεθνική
Βαθμού συνεργασίας:	Συνασπισμοί, Ενώσεις, Κοινοπραξίες, κλπ.
Αποτελέσματος:	Κερδοφόρες, Ζημιογόνες, Εξισωτικές

Με βάση τον παραπάνω πίνακα οι οικονομικοί οργανισμοί-επιχειρήσεις διακρίνονται σε ιδιωτικούς, δημόσιους και μικτούς φορείς, αν λάβουμε σαν κριτήριο

ταξινόμησης τον φορέα που κατέχει τους συντελεστές της παραγωγής και σε κερδοσκοπικούς, κοινωφελείς βάσει επιδιωκόμενου σκοπού.

Ιδιωτικοί είναι εκείνοι, των οποίων φορείς είναι ιδιώτες ή κάποια Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.). Βασικό χαρακτηριστικό αυτών είναι η ευκαμψία που τους διακρίνει, δηλαδή, η γρήγορη προσαρμογή στις επικρατούσες κάθε φορά συνθήκες της οικονομίας.

Αντίθετα στους δημόσιους οργανισμούς, φορέας είναι το ίδιο το δημόσιο ή οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι και περιφέρειες). Η σύσταση δημοσίων οικονομικών οργανισμών υπαγορεύεται συνήθως από την ανάγκη της καλύτερης εξυπηρέτησης διαφόρων κοινωνικών αναγκών, όπως δημόσια υγεία, παιδεία, ύδρευση, συγκοινωνία, ηλεκτρισμός, κλπ.

Όσο για τους μικτούς οικονομικούς οργανισμούς, φορείς είναι από κοινού κράτος ή Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και ιδιώτες ή Ν.Π.Ι.Δ. Αυτό επιτυγχάνεται κατόπιν συμφωνίας των δύο μερών με ορισμένη συμμετοχή στο ιδρυτικό κεφάλαιο του οικονομικού οργανισμού ή ακόμη κατόπιν παραχώρησης ορισμένων προνομίων εκ μέρους του κράτους σε ιδιώτες έναντι του δικαιώματος άσκησης εποπτείας ή ελέγχου στον οικονομικό οργανισμό.

Οικονομικοί οργανισμοί κερδοσκοπικού χαρακτήρα είναι οι παντός είδους επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν την παραγωγή και διάθεση αγαθών ή υπηρεσιών προς τον σκοπό πραγματοποίησης κέρδους που προέρχεται αποκλειστικά στον ιδιοκτήτη της επιχείρησης.

Από την άλλη μεριά δια των κοινωφελών οργανισμών επιδιώκεται βασικά η ικανοποίηση αναγκών του κοινωνικού συνόλου δια της παραγωγής οικονομικών αγαθών και της παροχής υπηρεσιών. Οι οργανισμοί αυτοί διαίρουνται περαιτέρω σε εξισωτικούς, κτητικούς και ελλειμματικούς ανάλογα αν τα έσοδα ισούνται, υπερβαίνουν ή υπολείπονται των αντιστοίχων εξόδων αυτών.

Πιο συγκεκριμένα εξισωτικοί είναι εκείνοι που αποβλέπουν με τα έσοδα τους να καλύπτουν τα έξοδα τους, για να εξασφαλίζουν την επιβίωση τους. Αυτοί συνήθως έχουν δημόσιο χαρακτήρα, όπως π.χ. τα κρατικά νοσοκομεία.

Κτητικοί είναι εκείνοι, οι οποίοι επιδιώκουν, με τα έσοδα τους, όχι μόνο να καλύπτουν τα έξοδα τους, αλλά να επιτυγχάνουν και μια διαφορά υπέρ των εσόδων, που τους επιτρέπει να επεκτείνονται και να αναπτύσσονται.

Τέλος, ελλειμματικοί είναι εκείνοι οι οικονομικοί οργανισμοί στους οποίους τα ετήσια έσοδα λειτουργίας που πραγματοποιούν από την πώληση των αγαθών και την προσφορά υπηρεσιών είναι μικρότερα από τις ετήσιες δαπάνες λειτουργίας. Οι οργανισμοί αυτοί παρουσιάζουν οικονομικό έλλειμμα.

Άλλο κριτήριο διάκρισης των επιχειρήσεων αποτελεί το αντικείμενο της παραγωγικής δραστηριότητας. Έτσι οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς παραγωγής.

Στις επιχειρήσεις πρωτογενούς παραγωγής, υπάγονται οι γεωργικές, κτηνοτροφικές, αλιευτικές και εκμετάλλευσης δασών.

Στις επιχειρήσεις δευτερογενούς παραγωγής υπάγονται οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές, με βασική επιδίωξη την μετατροπή των υπό των επιχειρήσεων πρωτογενούς παραγωγής παραγομένων προϊόντων σε αγαθά τελικής κατανάλωσης. Ο τομέας αυτός ονομάζεται και τομέας μεταποίησης.

Στις επιχειρήσεις τριτογενούς τομέα υπάγονται οι διάφορες εμπορικές, μεταφορών και επικοινωνιών, τραπεζικές, ασφαλιστικές, κλπ. οι οποίες διευκολύνουν τις συναλλαγές με την παροχή πάσης φύσης υπηρεσιών. Ο τριτογενής τομέας γι' αυτό ονομάζεται και τομέας των υπηρεσιών.

Μια περαιτέρω διάκριση των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα αποτελεί αυτή σε βιομηχανικές και βιοτεχνικές.

Δεν υπάρχουν ακριβή όρια διαχωρισμού μεταξύ βιομηχανικής και βιοτεχνικής επιχείρησης, θα μπορούσαμε όμως να υπογραμμίσουμε ορισμένες εννοιολογικές διαφοροποιήσεις.

Βιομηχανική επιχείρηση είναι ένας αυτοτελής οργανισμός, ο οποίος διαθέτει πολύπλοκο τεχνολογικό μηχανισμό, τεράστια κεφάλαια και εξειδικευμένο προσωπικό με σκοπό τη μετατροπή των πρώτων υλών της πρωτογενούς παραγωγής σε μεγάλες ποσότητες ετοιμών προϊόντων, καταλλήλων για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών ή την παραγωγή αγαθών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή άλλων αγαθών.

Βιοτεχνική επιχείρηση είναι εκείνη, η οποία διαθέτει περιορισμένο κεφάλαιο, απλό σχετικά μηχανολογικό εξοπλισμό και εργαλεία τα οποία υποβοηθούν τους εργαζόμενους για την καλύτερη επεξεργασία και μετατροπή των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής σε μικρές ποσότητες νέων προϊόντων καταλλήλων για την ικανοποίηση ανθρωπίνων αναγκών ή για την υποβοήθηση της παραγωγής άλλων προϊόντων.

Μερικά κριτήρια διάκρισης βιομηχανικής από μια βιοτεχνική επιχείρηση μπορεί να θεωρηθούν τα ακόλουθα:

- Η σύνθεση κόστους των προϊόντων που παράγονται (στην βιομηχανία οι επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται ως «έντασης κεφαλαίων», ενώ στην βιοτεχνία «έντασης εργασίας και κόστους α' υλών».

- Βαθμός τυποποίησης των παραγομένων προϊόντων (πληρέστερος ποιοτικά στις βιομηχανικές επιχειρήσεις).
- Η νομική μορφή (Α.Ε. οι περισσότερες βιομηχανικές, αντίθετα Ε.Π.Ε., Ο.Ε. ή ατομικές οι βιοτεχνικές).
- Η αγορά στην οποία διατίθενται τα προϊόντα.
- Το είδος της εργασίας που παρέχει ο φορέας της επιχείρησης (στην βιομηχανική επιχείρηση ο επιχειρηματίας παρέχει συνήθως διευθύνουσα εργασία, ενώ στην βιοτεχνική και εκτελεστική).
- Η εγγραφή στο αντίστοιχο βιομηχανικό ή βιοτεχνικό επιμελητήριο.
- Συνδυασμός ποιοτικών κριτηρίων (πχ. ύψος κεφαλαίων, κύκλος εργασιών, αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση, κλπ.)

1.3. Τάξεις μεγέθους επιχειρήσεων

Μια άλλη και ιδιαίτερα σημαντική διάκριση των επιχειρήσεων αποτελεί το μέγεθος τους. Έτσι, έχουμε τις μικρές, μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις, χωρίς να είναι άγνωστες και οι έννοιες της «νάνου» ή «γιγαντιαίας επιχείρησης» και ειδικά για την χώρα μας η «ΜΜΕ» (Μικρό-Μεσαία Επιχείρηση).

Το θέμα του μεγέθους μιας επιχείρησης έχει μεγάλη σημασία με οικονομικές, νομοθετικές και κοινωνικές προεκτάσεις και όχι πάντα εύκολο να οριοθετηθεί. Συχνά ακολουθούνται ορισμένα κριτήρια προκειμένου να ταξινομήσουν μια επιχείρηση στις κατηγορίες αυτές όπως:

- Η έκταση του χρησιμοποιούμενου εδάφους.
- Ο αριθμός των απασχολούμενων υπαλλήλων και εργατών.
- Το μέγεθος του χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου.
- Ο κύκλος των εργασιών των επιχειρήσεων.
- Η παραγωγική δυναμικότητα της επιχείρησης.
- Το είδος της παρεχόμενης από τον επιχειρηματία εργασίας.
- Κριτήρια τεχνικής φύσης.
- κλπ.

Φυσικά, η διάκριση των επιχειρήσεων σε μεγάλες, μεσαίες και μικρές με βάση ένα μόνο κριτήριο δεν είναι ικανοποιητική για πολλούς και διάφορους λόγους. Για παράδειγμα, αναφέρουμε τον παράγοντα έδαφος, ο οποίος διαδραματίζει, όπως είναι φυσικό, σπουδαίο ρόλο στις γεωργικές επιχειρήσεις, πολύ μικρό για τις τριτογενείς. Επίσης, ο τόπος και ο χρόνος στην συνέχεια, όπως είναι φυσικό, δίνουν άλλες διαστάσεις στο μέγεθος μιας επιχείρησης. Έτσι, διαχρονικά τα κριτήρια κατάταξης από χώρα σε χώρα διαφέρουν, γιατί δεν είναι ούτε ενιαία, ούτε και σταθερά.

Τέλος, για μια αποτελεσματική σύγκριση πρέπει πάντα να αναφερόμαστε σε ομοειδείς επιχειρήσεις και να ταξινομούμε αυτές σύμφωνα με το αν συντρέχουν περισσότερες από μια περιπτώσεις που έχουν αναφερθεί παραπάνω.

Επιπρόσθετα, προκειμένου να προσδιορίσουμε το άριστο μέγεθος μιας επιχείρησης θα πρέπει να αναφέρουμε ότι μερικά πλεονεκτήματα (μειονεκτήματα) των μεγάλων επιχειρήσεων έναντι των μικρών συγχρόνως αποτελούν μειονεκτήματα (πλεονεκτήματα) των μικρών έναντι των μεγάλων.

Από τα πλεονεκτήματα των μεγάλων έναντι των μικρών αναφέρουμε την πληθώρα των κεφαλαίων, που καθιστούν δυνατή την ανέγερση γιγαντιαίων εργοστασίων και την εφαρμογή νεωτέρων και τελειότερων μεθόδων παραγωγής. Επίσης, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθεί η δυνατότητα καταμερισμού των έργων, πράγμα που το επιτρέπει ο μεγάλος αριθμός υπαλλήλων και εργατών.

Από την πλευρά τους, οι μικρές επιχειρήσεις πλεονεκτούν έναντι των μεγάλων στο ότι ο επιχειρηματίας μπορεί να ασκεί άμεση εποπτεία και να λαμβάνει άμεση γνώση των μεταβολών των συνθηκών του περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο δρα και αναπτύσσεται.

Στην συνέχεια για να δοθεί μια απάντηση στο ερώτημα, ποιο είναι το άριστο μέγεθος μιας επιχείρησης για να μπορεί αυτή να λειτουργεί κάτω από ευνοϊκότερες δυνατές συνθήκες θα πρέπει να προστεθεί αρχικά ότι μερικές επιχειρήσεις ευδοκιμούν αποκλειστικά και μόνο σαν μεγάλες ή μικρές.

Οι τεχνικές συνθήκες κάτω από τις οποίες η επιχείρηση καιά πρώτο αναπτύσσεται, προσδιορίζουν το άριστο μέγεθος αυτής. Αυτό όμως δεν σημαίνει πάντα ότι το άριστο μέγεθος από τεχνικής άποψης συμπίπτει και με αυτό από οικονομικής άποψης, γιατί τον επιχειρηματία δεν τον ενδιαφέρει σε τελική ανάλυση η τελειότητα των τεχνικών μεθόδων παραγωγής, όσο το κόστος των παραγομένων προϊόντων. Με την ίδια λογική σκέψη ο επιχειρηματίας ενδιαφέρεται πρώτιστα για την καθαρή πρόοδο και βασικά αυτή θα αποτελέσει ουσιαστικά το τελικό κριτήριο για το μέγεθος της επιχείρησης.

Ένα πλήθος ακόμη παραγόντων μπορεί να συντελέσει, ώστε η επιχείρηση να βρει το τελικό της μέγεθος κάτω από το οποίο λειτουργώντας αυτή θα αριστοποιεί τους σκοπούς που έχει θέσει. Αυτοί οι παράγοντες μπορεί να είναι οι εξής:

- Δυνατότητα αποτελεσματικής διοίκησης.
- Δυνατότητα σύναψης δανείων υπό ευνοϊκούς όρους.
- Επάρκεια πρώτων υλών.
- Δυνατότητα διάθεσης παραγομένου προϊόντων.
- Δυνατότητα διάθεσης κεφαλαίων για έρευνα.
- κλπ.

1.3.1. Τάξεις μεγέθους επιχειρήσεων σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π.

Σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π. (ν. 4308/2014, «Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις.») οι ορισμοί που δίνονται για τις τάξεις μεγέθους των επιχειρήσεων (δηλαδή, σχετικά με τον καθορισμό μεγέθους των οντοτήτων) κι αναφέρονται στο άρθρο 2 του νόμου αυτού είναι οι εξής:

- Πολύ μικρές οντότητες: Πολύ μικρές οντότητες είναι οι οντότητες οι οποίες κατά την ημερομηνία του ισολογισμού τους δεν υπερβαίνουν τα όρια δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα τρία κριτήρια:

α) Σύνολο ενεργητικού (περιουσιακών στοιχείων): 350.000 ευρώ.

β) Καθαρό ύψος κύκλου εργασιών: 700.000 ευρώ.

γ) Μέσος όρος απασχολουμένων κατά τη διάρκεια της περιόδου: 10 άτομα.

Ειδικά οι οντότητες με τη νομική μορφή της: ετερόρρυθμης εταιρείας, ομόρρυθμης εταιρείας, ατομικής επιχείρησης εντάσσονται στην κατηγορία των πολύ μικρών οντοτήτων με μόνη προϋπόθεση ότι ο κύκλος εργασιών τους δεν υπερβαίνει το ποσό του 1.500.000 ευρώ.

- Μικρές οντότητες: Μικρές οντότητες είναι οι οντότητες οι οποίες δεν είναι πολύ μικρές οντότητες και κατά την ημερομηνία του ισολογισμού τους δεν υπερβαίνουν τα όρια δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα τρία κριτήρια:

α) Σύνολο ενεργητικού: 4.000.000 ευρώ.

β) Καθαρό ύψος κύκλου εργασιών: 8.000.000 ευρώ.

γ) Μέσος όρος απασχολουμένων κατά τη διάρκεια της περιόδου: 50 άτομα.

- Μεσαίες οντότητες: Μεσαίες οντότητες είναι οι οντότητες οι οποίες δεν είναι πολύ μικρές ή μικρές οντότητες και οι οποίες κατά την ημερομηνία του ισολογισμού τους δεν υπερβαίνουν τα όρια δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα τρία κριτήρια:

α) Σύνολο ενεργητικού: 20.000.000 ευρώ.

β) Καθαρό ύψος κύκλου εργασιών: 40.000.000 ευρώ.

γ) Μέσος όρος απασχολουμένων κατά τη διάρκεια της περιόδου: 250 άτομα.

- Μεγάλες οντότητες: Μεγάλες οντότητες είναι οι οντότητες οι οποίες κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού τους υπερβαίνουν τα όρια δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα τρία κριτήρια:

α) Σύνολο ενεργητικού: 20.000.000 ευρώ.

β) Καθαρό ύψος κύκλου εργασιών: 40.000.000 ευρώ.

γ) Μέσος όρος απασχολουμένων κατά τη διάρκεια της περιόδου: 250 άτομα.

1.3.2. Τάξεις μεγέθους επιχειρήσεων σύμφωνα με τον Αναπτυξιακό Νόμο

Οι ορισμοί του άρθρου 2 του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού (Γ.Α.Κ. - Κανονισμός 651/2014 της Επιτροπής), που λαμβάνονται υπόψη στο νέο Αναπτυξιακό Νόμο (ν. 4399/2016, «Θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις») αναφέρουν τα κάτωθι σχετικά με τον αριθμό των απασχολουμένων και τα οικονομικά όρια που προσδιορίζουν τις κατηγορίες των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων («ΜΜΕ»):

- Στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως πολύ μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 10 εργαζομένους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών και/ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. ευρώ.
- Στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζομένους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών και/ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. ευρώ.
- Στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως μεσαία επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 250 εργαζομένους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. ευρώ και/ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. ευρώ.

1.4. Συνασπισμένες επιχειρήσεις

Οι συνασπισμοί επιχειρήσεων αποτελούν ένα από τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης οικονομίας, που ευνοεί την συγκέντρωση οικονομικής δύναμης. Γενικά οι συνασπισμοί επιχειρήσεων είναι όμιλοι ή ενώσεις συνεργαζομένων επιχειρήσεων, που σαν σκοπό έχουν την εξουδετέρωση των διαφόρων μειονεκτημάτων στην παραγωγή ή την αποφυγή του ανταγωνισμού ή την δημιουργία μονοπωλίου με στόχο την επιβολή τους στην αγορά. Τα ανωτέρω αποτελούν και τα πλεονεκτήματα από την άποψη των συνασπισμένων επιχειρήσεων.

Αλλά πλεονεκτήματα των συνασπισμένων επιχειρήσεων από οικονομική άποψη αποτελούν:

- ο εφοδιασμός της οικονομίας με αγαθά καλύτερης ποιότητας,

- η μείωση εξόδων διαφήμισης και μεταφοράς των προϊόντων,
- η απόφαση συντριβής των ασθενεστέρων επιχειρήσεων που δεν μετέχουν στον συνασπισμό.

Για να δημιουργηθεί κάποιος συνασπισμός επιχειρήσεων πρέπει να υφίστανται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις:

- να υπάρχει ομοιομορφία προϊόντος,
- να υπάρχει υψηλό ποσοστό συμμετοχής,
- να επιδιώκεται η εξουδετέρωση ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των συνασπισμένων επιχειρήσεων.

Οι συνασπισμοί επιχειρήσεων διακρίνονται αναλόγως του σταδίου παραγωγικής διαδικασίας:

- Σε συνασπισμούς επιχειρήσεων οριζοντίου ή παραλλήλου διάταξης. Είναι οι συνασπισμοί ομοειδών επιχειρήσεων (πχ. όλα τα κλωστήρια βάμβακος, όλα τα χαλυβουργεία της χώρας, κλπ.).
- Σε συνασπισμούς επιχειρήσεων κάθετης ή ολοκληρωτικής συγκέντρωσης. Στην κατηγορία αυτή οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις ανήκουν σε διαδοχικά στάδια του κυκλώματος παραγωγής του προϊόντος και ασχολούνται με τη διαδοχική κατεργασία ενός προϊόντος από την αρχική μέχρι την τελική μορφή του έτοιμου προϊόντος (πχ. κλωστήρια, υφαντήρια, συνασπισμοί εξόρυξης βωξίτη, παραγωγής αλουμινίου, κλπ.).
- Σε συνασπισμούς επιχειρήσεων συμπληρωματικής διάταξης. Σ' αυτήν υπάγονται επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων συμπληρωματικών των προϊόντων που παράγονται από μια άλλη επιχείρηση.

Αναλόγως της τυπικής μορφής οι συνασπισμένες επιχειρήσεις διακρίνονται σε άτυπους ή αφανείς και σε τυπικούς ή φανερούς συνασπισμούς. Αυτοί χωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό και τον τρόπο της δέσμευσης μεταξύ των συνασπισμένων επιχειρήσεων και είναι οι παρακάτω:

1η Κατηγορία: Συνασπισμοί με άτυπη και χαλαρή δέσμευση, όπως είναι:

- Η «συμφωνία κυρίων», που βασίζεται σε προφορική δέσμευση.
- Το «Πουλ» (Pool), που είναι προφορική ή έγγραφη, μη αγωγήμη συμφωνία, μεταξύ παραγωγών και εμπορών για την επίτευξη ενός βραχυπρόθεσμου στόχου. Σ' αυτόν τον τύπο υπάγεται και η «Κοινοπραξία», που είναι σύμπραξη επιχειρήσεων για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου ως έγγραφη συμφωνία (πχ. η εκτέλεση ορισμένου έργου).

- Το «Κόρνερ» (Corner), που είναι συνασπισμός μεταξύ παραγωγών ή παραγωγών και εμπόρων ή και ιδιωτών για την επίτευξη μιας κερδοσκοπικής πράξης, μετά την οποία διαλύεται.
- Το «Ρινγκ» (Ring), που είναι κύκλος κερδοσκόπων, οι οποίοι αποβλέπουν στην άμεση ανατίμηση ορισμένου εμπορεύματος.

2η Κατηγορία: Συνασπισμοί με συμβατική δέσμευση, η οποία στην ουσία είναι προσωπική δέσμευση των εκπροσώπων των συνασπισμένων επιχειρήσεων. Δεν έχουν ξεχωριστή νομική υπόσταση και είναι:

- Το «Καρτέλ» (Cartel), που αποτελεί συγκέντρωση ομοειδών επιχειρήσεων οριζοντίου ή καθέτου διάταξης. Οι επιχειρήσεις που μετέχουν σ' αυτά διατηρούν την οικονομική, διοικητική και νομική τους αυτοτέλεια. Δεσμεύονται όσον αφορά ορισμένες τους ενέργειες πχ. στην τιμή, έκταση, περιοχή, παραγόμενη ποσότητα, κλπ. ανάλογα της υπογεγραμμένης σύμβασης. Έτσι, το Καρτέλ δεν αποτελεί μία νέα επιχείρηση ούτε έχει δικιά του περυσία. Αυτά διακρίνονται στην συνέχεια σε εθνικά ή διεθνή, ελεύθερα ή αναγκαστικά, προσφοράς ή ζήτησης.
- Η «Ένωση Συμφερόντων», που τη συναντούμε κυρίως στην Γερμανία και αποσκοπεί στη μείωση του κόστους αφενός και στην αύξηση των κερδών των συνασπισμένων επιχειρήσεων αφετέρου.
- «Κονσόρτσιουμ» (Consortium) μεταξύ βιομηχάνων, τραπεζών, κλπ., που επιδιώκουν έναν **κοινό** στόχο ή όπως πχ. η παραγωγή ορισμένης ποσότητας προϊόντων ή η χρηματοδότηση ενός έργου.

3η Κατηγορία: Συνασπισμοί με κεφαλαιακή δέσμευση και συνασπισμένων επιχειρήσεων που φτάνουν μέχρι την απόκτηση αυτοτελούς νομικής προσωπικότητας. Σ' αυτούς ανήκουν:

- Το «Κονσέρν» (Concern), που είναι συγκέντρωση επιχειρήσεων όπου δεν θίγεται η νομική τους υπόσταση, όχι όμως και η οικονομική ή διοικητική τους αυτοτέλεια, η οποία δεσμεύεται σημαντικά. Για παράδειγμα αναφέρεται εδώ η ανταλλαγή μετοχών ελέγχου από εκπροσώπους κάποιας άλλης επιχείρησης.
- Η «Εταιρία συγκέντρωσης κεφαλαίων» (Holding Company) που αφορά σε μια επιχείρηση, η οποία συγκεντρώνει την πλειοψηφία των μετοχών άλλων ανώνυμων εταιριών, των οποίων, μ' αυτόν τον τρόπο, αποκτά τον έλεγχο.

- Τα «Τραστ» (Trust), αποτελούν συγχώνευση επιχειρήσεων οριζόντιας ή κάθετης διάταξης, που εκτός της διοικητικής και οικονομικής ανεξαρτησίας χάνουν και την νομική τους υπόσταση. Αυτό επιτυγχάνεται με έναν από τους κατωτέρω δύο τρόπους:
 - με την εξαγορά του ενεργητικού και παθητικού των ασθενέστερων από την ισχυρότερη επιχείρηση, απορροφώντας αυτές.
 - με την ίδρυση νέου νομικού προσώπου, στο οποίο περιέρχεται το σύνολο της περιουσίας των συνασπισμένων επιχειρήσεων.

Σ' όλες τις προοδευτικές χώρες λαμβάνονται μέτρα κατά των συνασπισμών επιχειρήσεων, που νοθεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και επιδιώκουν την δημιουργία μονοπωλίων. Επίσης, παλαιότερες διατάξεις είχαν περιληφθεί στην Συνθήκη Ε.Ο.Κ της Ρώμης στα άρθρα 85-90 «Κανόνες ανταγωνισμού εφαρμοστέοι στις επιχειρήσεις» (που διατηρήθηκαν και στην συνθήκη του Μάαστριχτ). Σύμφωνα μ' αυτούς, είναι ασυμβίβαστες και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά το εμπόριο ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Στην Ελλάδα θεσπίστηκε αρχικά ο ν. 703/1977 «για τον έλεγχο των μονοπωλίων» και ιδρύθηκε στο τότε Υπουργείο Εμπορίου «Υπηρεσία προστασίας ανταγωνισμού» που το 1982 αντικαταστάθηκε από την «Επιτροπή ανταγωνισμού».

1.5. Πολυεθνικές επιχειρήσεις

Πολυεθνικές επιχειρήσεις γενικά (Multinational Corporations - MNCs) είναι εκείνες που αναπτύσσουν την δραστηριότητα τους σε περισσότερες από μια χώρες. Είναι συνήθως επιχειρήσεις, με έδρα και κυρία εγκατάσταση σε μία πολύ αναπτυγμένη, βιομηχανική χώρα και με θυγατρικές επιχειρήσεις παραγωγής, εμπορίας ή αντιπροσώπευσης, σε διάφορες άλλες χώρες, οι οποίες καταναλώνουν τα προϊόντα που παράγονται ή και διατίθενται από τη μητρική εταιρεία του κέντρου και τις θυγατρικές εταιρίες τις εγκαταστημένες στις άλλες χώρες.

Ένας άλλος ορισμός της «Υπερεθνικής εταιρείας» είναι: η εταιρεία ή όμιλος εταιρειών που παράγει υλικά αγαθά ή παρέχει υπηρεσίες και έξω από τα όρια της χώρας στην οποία έχει την έδρα της η κύρια εταιρεία.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά αυτών είναι τα ακόλουθα:

- Η πολύ ισχυρή κεφαλαιακή τους συγκρότηση.
- Ο υψηλός κύκλος εργασιών.
- Το στελεχιακό δυναμικό τους από ικανούς managers.